

Wrakhout en schatten

Even dronken van geluk zijn door een rechtstreekse ontmoeting met het verleden. Kan dat? Volgens de grote geschiedvorser Johan Huizinga wel. Hij had het ooit over 'de historische sensatie'.

Misschien gebruikte hij in de ogen van alles relativiserende 21e-eeuwers zoals u en ik wat grote woorden als 'aanraking met het wezen der dringen' en 'het beleven van de waarheid door de historie'. Maar uit ervaring weet ik: de historische sensatie bestaat. Het waar, wanneer en het hoe laten zich nauwelijks voorspellen.

In Moskou liet het mausoleum van Lenin mij tamelijk onberoerd. Onwillekeurig kwamen de associaties met de Efteling: Sneeuwwitje in een glazen kist omgeven door bedroefde dwergen. In het Leninmuseum werd ik niet gegrepen door de voor de hand liggende stukken als de originele kleding met kogelgaten van een aanslag in 1918 of de immense sociaal-realistische schilderijen van de communistische leider sprekend voor arbeidersmassa's.

De echte klik kwam op de afdeling Sovjet-huisvlijt. Bij een reusachtig portret van Vladimir Iljitsj van zonnepitten. Er was nog veel meer, gruwelijk tijdrovend knutselwerk te zien. Hier, tussen deze prullaria, maakte de geschiedenis kortsluiting. De arbeidersheilstaat had kennelijk een leider die zich dit soort eerbetoon liet welgevallen. En al die revolutionaire geesten gingen zich kennelijk ook te buiten aan huisgemaakte huldeblijken voor de nieuwe rode tsaar.

In het Churchill-museum in Londen kwam de historische sensatie van de broekpakken van de Britse oorlogsleider. De heer in onberispelijk driedelig met zijn bolhoed bleek de Winston van de plaatjes. Maar Churchill verrichte veel van zijn werk in kleine kring, gekleed in 'one-piece zip-up suit'. Bedoeld als snel aan te schieten kleding in het geval van nachtelijke bombardementen. Maar voor de Britse premier zo iets als het joggingpak van de jaren veertig, gemak voor thuis. Het velours ogende, bordeauxrode exemplaar in het museum maakte een mens van de mythische Churchill.

Het was Victor de Stuers, die als kind speelde in het oude Maastricht en het verdienstelijk in tekeningen vastlegde, die als volwassene meehielp om Nederland het besef van de waarde van stenen monumenten bij te brengen. Behalve hun schoonheid en schilderachtigheid hadden deze oude bouwsels volgens hem hun waarde als document.

Het heeft niet alles voor de slopershamer kunnen behoeden, maar wel veel. De betekenis van historisch onroerend goed wordt gezien. Niet alles van waarde is meer weerloos.

Van de betekenis van historisch roerend goed is de maatschappij een stuk minder doordrongen. Mijn fietstocht naar deze avond leidde langs de plek waar de Nederlandse industrie zijn wortels heeft. De aardewerkcollectie die van zo'n belangrijk stuk geschiedenis getuigt, is jarenlang als een ongewenst stiefkind heen en weer geschoven. Op de kop van de Bosschstraat passeerde ik het standbeeld van de uitvinder van het steenkolengas. Zijn persoonlijke spullen hadden enkele jaren geleden nog niet het tehuis dat ze horen te hebben. Misschien weet iemand van de aanwezigen hier hoe dat nu is.

Stenen monumenten dragen bij aan het goed renderende en veelbezochte openluchtmuseum Maastricht. Aan het andere einde van het spectrum ligt de rijkdom van de virtuele schatkamers van Zicht op Maastricht, veel waar voor betrekkelijk weinig geld. Alles daar tussenin is kwetsbaar.

Een plaats die opteert voor een kandidatuur als culturele hoofdstad kan zich zoveel

onverschilligheid niet permitteren. Een fatsoenlijk bewustzijn begint met een inventarisatie van dat wat in deze stad aan waardevol materiaal rondzwerft. Kritiekloos stapelen van relieken van vroeger leidt tot niets. Wat als een collectie begint, dreigt dan een milieupunt te worden waar burgers hun oude troep kunnen lozen, heeft voorheen het Industrion in het recente verleden bewezen.

Zicht krijgen op de veelheid aan collecties is een goed begin. Het denkbeeldige strand op en het wrakhout van de geschiedenis scheiden van de schatten. De ogenschijnlijk willekeurige greep uit roerend goed bij de tentoonstelling Dood leven aan de overkant van het Vrijthof liet zien hoeveel aardigs er is.

Wie weet tot hoeveel historische sensaties een inventarisatie kan leiden. Misschien zelfs wel tot een plek waar al het moois een welkom tehuis vindt. Dat zou een historische sensatie op zich zijn.